

17. Житний П. Принципи формування облікової політики // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 4 – С. 25-28.

18. Шигун М.М. Розвиток теорії та методології моделювання системи бухгалтерського обліку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.09 "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)" / М.М. Шигун. – К., 2010. – 36

19. Бутинець Ф.Ф., Петренко Н.І. Професійне судження в контексті облікової політики підприємства // Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції 6-7 грудня м. Київ 2012р. – 344с.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2015р.
Рекомендовано до друку д.е.н., проф. Чукаєвою І.К.

УДК 657(075.8)

БУХГАЛТЕРСЬКІ КНИГИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (ОБЛІКОВІ КНИГИ ТА ЗАПИСИ ЗНАМЕНИТОГО ІТАЛІЙСЬКОГО БАНКУ МЕДІЧІ ТА ІНШИХ ТОРГОВО-БАНКІВСЬКИХ КОМПАНІЙ)

Й.Я. Даньків, М. Я. Остап'юк

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 88000, Україна, Закарпатська обл., м. Ужгород, пл. Народна, 3., e-mail: yosyp.dankiv@uzhnu.edu.ua, Карпатський інститут підприємництва

Анотація. У статті розкривається генезис подвійної бухгалтерії на теренах Італії на основі застосування книг Франческо ді Марко Датіні, знаменитого італійського дому Медічі (1395 р.). Ранні трактати не дають належної характеристики істинної практики середньовічного обліку, усі провідні торгово-банківські центри дотримувались правила закриття книг і складання балансу. Встановлено, що ранні трактати не мали змоги дати чітку картину стану обліку. В середні віки, італійці були на вершині комерції, організації роботи товариств, банків і звичайно обліку. Крім основних факторів цього зростання: компанія, кредит і посередництво, відомі і інші, які сприяли досягненню найвищого рівня в Європі. До них слід віднести введення італійським математиком Леонардо Пізанським (Фібоначчі) у 1202 р. арабських цифр, вимірювальних приладів -- «абака» (середньовічна рахівниця). Про це вчений описав у своїй праці «Книга абака», оскільки зростання математичних знань забезпечувало точність в облікових розрахунках.

Ключові слова: подвійний запис, баланс, книга обліку, трактат, середньовічний облік, розрахунки.

Аннотация. У статті розкривається генезис подвійної бухгалтерії на теренах Італії на основі застосування книг Франческо ді Марко Датіні, знаменитого італійського дому Медічі (1395 р.). Ранні трактати не дають належної характеристики істинної практики середньовічного обліку, усі провідні торгово-банківські центри дотримувались правила закриття книг і складання балансу. Встановлено, що ранні трактати не мали змоги дати чітку картину стану обліку. В середні віки, італійці були на вершині комерції, організації роботи товариств, банків і звичайно обліку. Крім основних факторів цього зростання: компанія, кредит і посередництво, відомі і інші, які сприяли досягненню найвищого рівня в Європі. До них слід віднести введення італійським математиком Леонардо Пізанським (Фібоначчі) у 1202 р. арабських цифр, вимірювальних приладів -- «абака» (середньовічна рахівниця). Про це вчений описав у своїй праці «Книга абака», оскільки зростання математичних знань забезпечувало точність в облікових розрахунках.

Ключевые слова: двойная запись, баланс, книга учета, трактат, средневековый учет, расчеты.

Annotation. The article reveals the genesis of double-entry bookkeeping in the territory of Italy on the basis of Francesco di Marco books Datini, the famous Italian house of the Medici (1395). Early treatises do not give proper characteristics of a true medieval practice of accounting, all leading commercial and banking centers comply with the rules of closing the books and balance sheet. It was established that the early treatises were unable to give a clear picture of accounting. In the Middle Ages, the Italians were on top of commerce, organization of companies, banks and accounting course. In the main factors of this growth: the company, and credit intermediation, known and others who contributed to the highest level in Europe. These include the introduction of Italian mathematician Leonardo of Pisa (Fibonacci) in the 1202 Arab figures instrumentation - "abacus" (medieval abacus). This scientist described in his book "The Book of abaca" because growth of mathematical knowledge to ensure the accuracy of accounting calculations.

Keywords: double entry, balance, accounting book, treatise, medieval accounting, calculations.

Постановка проблеми. Як показують документи Датіні, в 1395 р. подвійна бухгалтерія, звісно, була відома вже в багатьох містах Італії. Серед документів Медічі зустрічаються фрагменти головної книги (1425 – 1426 рр.) їхньої компанії. Вона належить пізанському відділенню. І, очевидно, велась за подвійною бухгалтерією. Все це вказує на те, що компанія не обмежувала свою діяльність банківськими і грошовими операціями, а займалась також значними

торговими контрактами. В цьому фрагменті, зокрема, присутній рахунок знаменитого скульптора Донателло на купівлю мармуру.

До середини двадцятого століття усі рахували, що тільки другорядні фрагменти облікових книг знаменитого банку Медічі не були знищені під час заворушень або від рук охорони, яка не розуміла їх значення. Однак, в 1950 р. Раймонд де Рувєр, досліджуючи флорентійський архів, знайшов три таємні облікові книги, які охоплювали відрізок часу без перерви з 1397 р. – дати заснування четвертої книги, яка, на жаль, не вціліла. Систематичне дослідження вченим флорентійських архівів увінчалось успіхом; була виявлена ціла серія балансів Медічі, не тільки серед документів Медічі, але і в записках флорентійського *catasto*, тобто в списках прибуткового податку. Частина цього матеріалу подається в цій статті, разом з матеріалом торгівельно-банківських домів Мілану, Венеції, Візантії.

Аналіз сучасних закордонних і вітчизняних досліджень і публікацій. Даною проблемою в сучасних умовах займаються як вчені-історики, так і вчені-економісти. Зокрема, її обліковий аспект розкритий в роботах таких українських вчених як Ф.Бутинець, Й. Даньків, М. Лучко, М. Остап'юк та інші.

Формування цілей статті. Метою статті та її основним завданням, опираючись на величезний історичний багаж середньовіччя на теренах Італії, перш за все у Венеції та Флоренції, є висвітлення проблем застосування облікових книг та записів Франческо ді Марко Датіні, а також балансів, перш за все, на основі знаменитого італійського банку Медічі та інших торгово-банківських і промислових компаній.

Виклад основного матеріалу. В період свого найбільшого розквіту банк Медічі мав п'ять відділень в Італії (Мілан, Неаполь, Піза, Рим, Венеція) і три зарубіжних (Авіньйон, Брюгге, Женева). Згодом женецьке відділення було переведено в Ліон, і відкрито ще одне відділення в Лондоні. Крім банку, Медічі контролювали три промислових підприємства у Флоренції: дві вовнопрядильні і одну шовкоткацьку майстерні. Кожне відділення і майстерня були автономними товариствами або окремими організаціями, мали свій власний капітал, компаньйонів і книги. Але Медічі тримали контрольну частину, не менше 50% капіталу у кожній з них. У структурі банку Медічі спостерігалась схожість з холдинговою компанією, але з однією суттєвою різницею: це була скоріше комбінація товариств, ніж їх спілка (корпорація) або акціонерне товариство.

Близько 1460 р. банк Медічі утримував штат різних службовців близько 60 осіб, починаючи від керуючих відділеннями і закінчуючи конторським хлопчиками і учнями, крім робітників в трьох флорентійських майстернях. Ці цифри можуть не вражати нас сьогодні, але в період середньовіччя банк Медічі був гігантом.

Зрозуміло, що компанія такого масштабу не могла обходитись однією пам'ятною книгою, одним журналом і однією головною книгою, як це описував Лука Пачіолі. Кожне відділення не тільки мало свої власні книги, але і вело, як правило, декілька головних книг, які доповнювали одна одну. Ця практика абсолютно не суперечила веденню книг за системою подвійності незалежно від того, застосовувались взаємопов'язані чи контрольні рахунки для з'єднання різних головних книг чи ні. Були випадки коли усі рахунки не розміщувались в одній тільки головній книзі. В цьому випадку книга дебіторів і кредиторів, наприклад, не могла балансуватись, але це доповнювалось таємною книгою. Складання балансу могло бути здійснено тільки на основі злиття даних з двох головних книг.

Переконливі докази цього містяться в таблицях 1 і 2.

Табл. 1 не, що інше як спрощений баланс банку Медічі у Флоренції на 3 травня 1433 р., який складений на основі трьох різних книг: головної книги N, головної книги m і таємної книги банку Медічі. Згідно даних звіту на 30 травня 1433 р. кредитове сальдо таємної книги склало 34694 флоринга 20 сольді 3 динари у флорентійській валюті.

Дані табл.2 відображають те, що як утворилась ця сума. Її дані дають можливість зрозуміти фінансову структуру банку Медічі. Книги велась у флорентійських золотих флоринах, сольді і динарах аффіоріно; флорин складався з 29 сольді, а сольді поділявся на 12 динарів.

Записи, що вціліли, хоча і не досить повні, показують і підтверджують те, що Медічі вели свої книги за подвійною бухгалтерією, за виключенням, можливо, реєстрів промислових майстерень. Так, фінансовий звіт вовнопрядильної майстерні, доданий до Декларації Медічі для кадастру 1427 р., не представляв собою в дійсності балансу, так як містив незрозуміле перевищення коштів над зобов'язаннями.

Затримка у застосуванні подвійної бухгалтерії в промисловості викликана валютною неупорядкованістю. Архівний матеріал Медічі має цінність, не тільки в плані інформативності щодо розповсюдження подвійної бухгалтерії в такій області Італії як Тосканія, а і тим, що розкриває іншу і більш цікавішу проблему – використання балансів з метою управління і контролю.

За звичай, договір про товариство зобов'язував керуючих відділеннями закривати книги і балансувати їх підсумки кожен рік на 24 березня або частіше, на вимогу старших компаньйонів, тобто Медічі. Без сумніву, що ця умова чітко виконувалась і копія балансу пересилалась в головну контору у Флоренції. Вона часто супроводжувалась пояснювальною запискою, написаною рукою керуючого відділенням.

Таблиця 1 -Баланс банку Медічі у Флоренції на 30 травня 1433 р.

Дані до балансу	Флорини	Сольді	Динари	Флорини	Сольді	Динари
ПАСИВ						
Кредитове сальдо взяте з білої книги, позначеної буквою N...	116781	16	9			
За мінусом зустрічних вимог ...	2221	8	0			
				115557	8	9
Стара книга, позначена буквою m				800	19	7
Таємна книга				34694	20	3
Усього				153052	19	7
АКТИВ						
Дебетове сальдо, взяте з білої книги, позначеної буквою N				119781	16	10
Стара книга, позначена буквою m	8331	24	1			
За мінусом зустрічних вимог	2224	8	0			
				6107	16	1
Таємна книга				27111	12	7
Проміжний підсумок				153000	16	6
Помилка, що виникла при складанні балансу*				52	3	1
Усього				153052	19	7

*Різниця між активом і пасивом балансу відповідно відносилась в актив або пасив його і таким чином досягала рівності сторін

Таблиця 2 - Кредитове сальдо таємної книги банку Медічі у Флоренції на 30 травня 1433 р.

Дані до таємної книжки	Флорини	Сольді	Динари	Флорини	Сольді	Динари
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:						
Козімо і Лоренцо де'Медічі, Іларіоне де Барді і К°	10500	0	0			
Ліпачіо ді Бенедетто де'Барді	2000	0	0			
Фолько д'Адардо Портінарі	1500	0	0			
				14000		
АКТИВ						
Козімо і Лоренцо де'Медічі, Іларіоне де' Барді і К° на поточних рахунках				15500	11	9
Нерозподілений прибуток 1431 р.				3251	19	9
Резерв сумнівних боргів				1046	23	6
Аджіоло ді Лоренцо делле Стіфа				94	23	3
Франческо ді Джіовані ді Жуччіо ді Ріміні				801	0	0
Усього				34694	20	3

Баланси, що надійшли в головну контору, ретельно вивчались і в міру можливостей аналізувались. Більшість з цих об'ємних копій зберігають контрольні відмітки, зроблені хрестиком. Слід зауважити, що середньовічні баланси не мали систематизованої форми, і статті перераховані в них, в такому ж порядку як вони були подані в головній книзі.

Баланси Медічі і Датіні це об'ємні брошури, в яких кошти і зобов'язання перераховуються окремо, як правило, перераховувались першими. Перевірка, очевидно, полягала в перегляді однієї за другою статей, з метою виявлення своєчасно не оплачених рахунків і рахунків з сповільненим оборотом. Сумнівні борги, в той час, були постійною загрозою платіжеспроможності навіть таких торгово-банкнських домів як Медічі. Ці компанії були чудово проінформовані про небезпеки, які могли виникнути або, були викликані зростанням цих боргів, а також видачею безмірних позик окремим особам або фірмам. Однією з важливих вимог перевірки було своєчасне викриття не

оплаченої у встановлений час заборгованості, або видачею значних авансів і запит пояснень та обґрунтувань з цього приводу від керуючих відділеннями. В багатьох випадках по кожному дебітору, вказаному в балансі, подана довідка про перспективу повернення боргу.

Час від часу керуючі відділеннями викликалися у Флоренцію для звіту про свою діяльність. Черговий звіт, був, звичайно, одним з основних на таких нарадах. Це видно з ділової переписки Медічі. Наприклад, 14.05.1464 р. Томазо Порінарі, тоді ще агент, писав з Брюгге в головну контору, що він висилає баланс «із звичайними зауваженнями і пропозиціями». У випадку, коли виникнуть додаткові питання, дописував він, то з ними можна звернутися до Анджеоло Тані, керуючого відділенням, який якраз виїхав у Флоренцію із звітом. В цьому листі Порінарі, безперечно, дискредитував свого шефа, на пост якого він претендував, вказуючи на те, що баланс все ще перевантажений багатьма сумнівними і не погашеними боргами, що перейшли від попередніх товариств, якими керував А. Тоні. Порінарі далі пояснює, що, низькі доходи не дають можливості йому нарахувати відсотки, які належать вкладникам за їх рахунками. Таке вміння показати товар лицем не було чимсь новим. Керуючі відділеннями в Медічі, скоріше всього, часом старалися подати баланс в кращому вигляді, як це було насправді.

В Мілані як і у Флоренції, подвійна бухгалтерія очевидно, міцно вкоренилась на протязі ХУ століття. Як доказ Р. де Рувер наводить книги, які він знайшов в архівах, різні документи, які належали торгово-банківській компанії Барромеї, яка мала відділення у Венеції і Брюгге, і яка відкрила в 1436р. контору в Лондоні. Остання мала капітал в 1600 гротів у фламандській валюті, що рівнялась 1431 фунтам стерлінгів 17 шилінгам, 1 пенсу в англійській валюті. Вцілілі облікові регістри представляють собою дві головні книги (1426 і 1427 рр.) центральної контори в Мілані, чотири головні книги (1436 – 1439 рр.) лондонського відділення і одну книгу (1438 р.) відділення в Брюгге. З цього можна зробити висновок, що банк Барромеї притримувався практики щорічного відкриття нової головної книги. Замість ведення їх на латинській мові, як це було заведено робити в ранніх міланських облікових книгах, Барромеї здійснював записи в регістрах на італійській мові. Техніка обліку була досить висока і нічим не поступалась записам Медічі. Барромеї були банкірами і займалися виключно валютними операціями, тому в їх головних книгах є багато прикладів рахунків «ностро» і «востро», відкритих іноземним кореспондентам. На жаль, оригінали балансів компанії були відсутні. Тоді відомий італійський професор Т. Цербі використав баланси міланської контори (на 31 грудня 1427 р.), лондонського відділення (на 31 грудня 1436 р.) і відділення в Брюгге (на 31 грудня 1438 р.) і склав відповідні господарські звіти. Результати такого дослідження в повній мірі показали, що облікові книги є одним з найбільших джерел інформації з історії економічного розвитку Європи.

Слід відмітити, що головні книги, крім безпосередньо облікових записів, містять записи і цінний матеріал з історії міст, в яких були відкриті відділення. Так, чотири головні книги лондонського відділення вміщують історичні дані міста в ХУ ст. Без сумніву, що Барромеї займався угодами з вовною та імпортом пряностей, шовкової і оксамитової тканини; він також надавав позику шляхом купівлі рахунків англійських купців вовни та шовку. Серед клієнтів дому Барромеї були Роберт Утінгем – старшина ринку, Джеффри Болейн, купець, прадід Королеви Анни Болейн. Пізнавальна цінність облікових книг, як бачимо, не обмежувалась лише історією бухгалтерського обліку.

В протизагу Флоренції Венеція була перш за все торговим, а не банківським центром. Більше того, ця торгівля була зорієнтована на країни східної частини Середземного моря: Сирію, Ліван, Ізраїль, Єгипет, Турцію, Грецію, Кіпр, або як їх разом називали Левант, політичний стан там відзначався нестійкістю. Венеціанці не мали компаній з відділеннями за кордоном, які за розмірами могли б рівнятися з конторами Медічі. Як правило венеціанські купці надавали перевагу торгівлі з допомогою посередників, часто зв'язаних з ними родинними зв'язками. Родинні стосунки мали виключне значення в середні віки і в господарській діяльності. Венеціанський тип господарської організації, очевидно, мав глибокі історичні коріння і був краще пристосований до вимог левантійської торгівлі, яка була основою процвітання Венеції.

Безперечно, венеціанські методи торгівлі мали значний вплив і на всю систему обліку. Хоча основні принципи подвійного запису залишалися незмінними, мала місце суттєва різниця між флорентійським і венеціанським способами ведення книг. Найбільш різюча відмінність була в тому, якого значення надавалось у венеціанських записах обліку товарів, що відправлялись за кордон на комісію.

Характерною особливістю венеціанської бухгалтерії було застосування рахунків «Товари, відправлені за кордон на ризик відправника», «Товари в дорозі», які є актуальними і на сьогоднішній день і продовжують застосовуватись в корабельних компаніях. На ці рахунки відносились вартість будь-яких товарів, переданих під опіку іноземних агентів, а також усі витрати, що відносились до їх переміщення, зберігання і т.п.

Для компенсації цих витрат рахунки кредитувались доходом від продажу, зазначених у звіті агента. В торгівлі з Левантом дуже рідко «повернення» здійснювалось готівкою або векселями. Як правило, він здійснювався у формі східних товарів, тобто бартеру за сучасною термінологією, під які агент одержував кредит. Цьому кредиту звично відповідали суми за заново відкритому товарному рахунку, який не закривався до тих пір, поки кожна партія не була повністю реалізована.

В зв'язку з тим, що гроші у вигляді золотих монет відпливали на схід, а не навпаки, часто

було так, що грошові перекази (римеси), а не товари відсилались агентом в Сірію, Ліван, або Олександрію. В цьому випадку техніка обліку залишалась тією самою: відкривались рахунки «Товари в дорозі» і суми з них до відшкодовуваних не списувались.

Рахунки «Товари в дорозі» і «Товари відправлені за кордон на комісію», -- закривались з прибутком або збитками після завершення угоди (операції). Так, як агенти іноді не висилали звіти, або товарообіг затягувався, то бувало, що ці рахунки залишались у невизначеному стані місяцями, а часом і роками. В цьому, якраз, і полягав основний недолік венеціанської системи обліку.

В той час як флорентійські компанії складали баланси щорічно, або в більш менш регулярні проміжки часу, венеціанці не бачили в цьому потреби. Вони часто відкладали складання балансу на декілька років, а коли робили це, то скоріше з метою, щоби впевнитися, в рівності дебетових і кредитових сальдо, а не для того щоби визначити стан коштів (засобів) і зобов'язань.

Взагалі, венеціанська бухгалтерія, через невеликі за розмірами підприємства, була і менш складною, ніж у великих торгових і банкових компаній Флоренції. Праця Луки Пачіолі більше відповідає венеціанській ніж флорентійській практиці обліку, адже автор у своєму трактаті наслідує, якраз, венеціанський зразок.

Найбільш об'ємна інформація, яка характеризує облік, пов'язаний з відправкою товарів за кордон на ризик відправника, розміщена в усіх вцілілих книгах Венеції і Рагузи (Дубровника). Звичайно, різні купці в залежності від їх можливостей і характеру своїх проблем, по своєму користувались цією системою.

В архівах Венеції є ще багато не вивчених облікових книг, які відносяться до XIV – XV століть. На сьогодні найбільш старими слід вважати реєстри, які належать родинному товариству, в котре входили Донато Соранцо і його три брати.

Облікові книги Андреа Барбаріго (1431 – 1449 рр.) набагато повніші і змістовніші, ніж реєстри братів Соранцо. Облік товарів, які відправлялися в інші країни на ризик відправника, все ще використовувався цих книгах. Коли Барбаріго наполовину заповнив головну книгу, він склав на 28 лютого 1435 р. баланс, або сальдо рахунків. Але, на жаль, після цього він знову негайно відкрив усі рахунки в цій же книзі, це означало, що його метою було або складання проміжного балансу, або бажання одержати загальну картину стану своїх справ. Найбільш ймовірним, напевно, був останній варіант, так як Барбаріго переніс сальдо деяких окремих рахунків своїх вкладів на загальний рахунок свого капіталу і цим самим збільшив його з 200 до 4435 дукатів. Баланс Барбаріго це єдиний приклад з венеціанської практики, коли він не представляє собою звичайного заключного балансу, утвореного шляхом переносу даних рахунків з однієї головної книги в іншу.

Головна книга Барбаріго показує, що окремі агенти за кордоном відрізнялись високою порядністю і чесністю, і у визначений термін погашали свою заборгованість товарами, але були недобросовісними в поданні систематизованих звітів, що мало негативний вплив на належну організацію обліку.

Головна книга Джіакомо Бадоера в Константинополі (1436 – 1439 рр.) є іншим зразком обліку товарів, що відправлялись за рубіж. Бадоер діяв як комісіонер венеціанських купців, але займався торгівлею і за власний рахунок. Його книги велись за істинно подвійною бухгалтерією: згідно за венеціанською системою, він відкривав окремі рахунки для кожної партії експортних товарів, що йшли за кордон, і для кожної валютної операції незалежно від того, діяв він самостійно чи виступав як агент. Головна книга Бадоера – єдиний об'ємний документ, який певним чином дає нам відомості про організацію торгівлі і обліку у Візантії. Ця книга згодом була опублікована в Європі і викликала значний інтерес серед практиків та вчених. Однак, до нас вона не дійшла, ні в оригіналі, ні, тим більше, в перекладі.

Не регулярне складання балансів було, звичайно, серйозним недоліком венеціанської практики. З цієї позиції самим безтурботним серед купців, чії рахунки дійшли до наших днів, був Андреа Барбаріто, який склав баланси в 1431, 1435 і 1440 рр. Потім він вів рахунки і залишав їх не збалансованими аж до своєї смерті в 1449 р.

Син Барбаріго на протязі 20 років, не склав жодного балансу. Складається враження, що венеціанські баланси знаходились під впливом місцевої практики і складались лише з однією метою – арифметичною перевіркою головної книги; ця рутинна праця відкладалась до тих пір, доки книги не були заповнені повністю записами.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі вище викладеного, можна зробити висновок, що ранні трактати не дають належної характеристики істинної практики середньовічного обліку. Як ми вже переконались усі провідні торгово-банківські центри дотримувались правила закриття книг і складання балансу. Цього правила також дотримувались і інші компанії, без ніякого сумніву на те. Таким чином, ранні трактати як в цьому, так і в інших відношеннях, не мали змоги дати чітку картину стану обліку. Ми знаємо, що в середні віки, італійці були на вершині комерції, організації роботи товариств, банків і звичайно обліку. Крім, нами раніше охарактеризованих основних факторів цього зростання: компанія, кредит і посередництво, назвемо і інші, які сприяли досягненню найвищого рівня в Європі. До них слід віднести введення італійським математиком Леонардо Пізанським (Фібоначчі) у 1202 р. арабських цифр, вимірювальних приладів -- «абака» (середньовічна рахівниця). Про це вчений описав у своїй праці «Книга абака». Зростання математичних знань забезпечувало точність в розрахунках.

Зростання точності і юридичної обґрунтованості облікових записів сприяла і така унікальна в

історії цивілізації подія, як прийняття відтвореного римського права, а згодом за ним почало формуватись і торгове (господарське право). Так, у середньовічній Італії купцями, банкірами почали створюватись посередницькі суди, які напроцьовували певні вимоги до записів. Основні з них, зокрема, передбачали наступне: 1) нехай закінчені операції записуються у відповідності з зростаючим порядком їх дат; 2) нехай у бухгалтерських книгах між записами не буде пустих місць; 3) нехай за кожною операцією буде посилання на дозвільний її документ; 4) нехай усі числа будуть цифрові і одночасно буквені, що б не було підробок.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку. Частина 1: Навч. посіб. / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 1999.- 928 с.
2. Кипарисов Н.А. Общее и торговое счетоводство/ Н.А. Кипарисов.- М.-: Госиздат, 1928. – 427 с.
3. Кипарисов Н.А. Теория двух рядов счетов / Н.А. Кипарисов //Счетная мысль.- 1926- №1 –С.12
4. Кипарисов Н.А. Теория бухгалтерского учета / Н.А. Кипарисов. -М.: Госпланиздат, 1940.- 328 с.
5. Нестеров В.Т. Упрощенное книговодство и податки / В.Т. Нестеров. – Львів: - 1935. – 128 с.
6. Остап'юк М.Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. / М.Я. Остап'юк, М.Р. Лучко, Й.Я. Даньків.– К.: Знання, 2009. – 278 с.
7. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях. – М.: Статистика, 1974. – 160 с.
8. Рувер Р. Как возникла двойная бухгалтерия / Раймонд де Рувер. – М.: Госфиниздат, 1958. – 67 с.
9. Соколов Я.В. Очерки по истории бухгалтерского учета. – М.: Финансы и статистика, 1991 – 400 с.
10. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: Учеб. пособие для вузов / Я.В. Соколов. - М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. - 638 с.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2015р.
Рекомендовано до друку к.е.н., проф. **Орловою В.К.**

УДК 657

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ МСФО В БЕЛАРУСИ

С.Л. Коротаев

Белорусский государственный экономический университет, Республика Беларусь, г. Минск, 220070, просп. Партизанский, 26, korotaevbel@gmail.com

Анотація. Мета дослідження оцінка стану, аналіз проблем та визначення перспектив гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). В роботі досліджено генезис МСФЗ в Білорусі з 1998 року по теперішній час. Зокрема, автором виділені особливості національної системи обліку, що не враховують міжнародні підходи та не дозволяють формувати достовірну фінансову звітність господарюючими суб'єктами Республіки Білорусь. Особливу увагу акцентовано на специфічних методах обліку і списання курсових різниць, що виникають за операціями з іноземною валютою, на національних особливостях формування вартості необоротних активів та їх амортизації. За результатами аналізу зроблено висновки з актуальних проблем застосування МСФЗ в Білорусі та надані конкретні пропозиції щодо гармонізації норм і принципів МСФЗ з національними особливостями ведення обліку і складання звітності. Поряд з методологічними проблемами, розглянуто організаційні проблеми застосування МСФЗ. Також дана оцінка сформованої практики аудиту звітності, складеної відповідно до МСФЗ, і надано пропозиції щодо упорядкування таких процесів з урахуванням необхідності підтримки національного аудиту.

Ключові слова: бухгалтерська звітність, облік, курсові різниці, амортизація.

Аннотация. Цель исследования - оценка состояния, анализ проблем и определение перспектив гармонизации национальной системы бухгалтерского учета с Международными стандартами финансовой отчетности (МСФО). В работе исследован генезис МСФО в Беларуси с 1998 года по настоящее время. В частности, автором выделены особенности национальной системы учета, не учитывающие международные подходы и не позволяющие формировать достоверную финансовую отчетность хозяйствующими субъектами Республики Беларусь. Особое внимание акцентировано на специфических методах учета и списания курсовых разниц, возникающих по операциям с иностранной валютой, на национальных особенностях формирования стоимости внеоборотных активов и их амортизации. По результатам анализа сделаны выводы по актуальным проблемам применения МСФО в Беларуси и даны конкретные предложения по гармонизации норм и принципов МСФО с национальными особенностями ведения учета и составления отчетности. Наряду с методологическими проблемами, рассмотрены организационные проблемы применения МСФО. Также дана оценка сложившейся практики